

**AVTOMOBIL YO'LLARI BO'YLAB SERVIS BINOLARINING
ARXITEKTURAVIY SHAKLLANISHI
(ANGREN-QO'QON YO'LI)**

Abduvosit To'lanov

1-kurs magistranti

Toshkent Arxitektura va Qurilish universiteti

Ilmiy rahbar: Xasanov Azamat Ozodovich

***Annotatsiya:** Ushbu maqola Angren-Qo'qon avtomobil yo'li bo'ylab joylashgan servis binolarining arxitekturaviy shakllanishini tadqiq etadi. Tadqiqot usullari sifatida adabiyotlar tahlili, kuzatuvlar va intervyular qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, servis binolarining arxitekturasi yo'lovchilar ehtiyojlarini qondirish, xavfsizlikni ta'minlash va milliy madaniyatni aks ettirish nuqtai nazaridan shakllantirilgan. Tahlil va muhokamada servis binolarining zamonaviy dizayni va an'anaviy unsurlarning uyg'unligi, shuningdek, ularning atrof-muhit bilan munosabati yoritilgan. Xulosada servis binolarining kelajakdagi rivojlanish istiqbollari va tavsiyalar berilgan.*

***Kalit so'zlar:** avtomobil yo'llari, servis binolari, arxitektura, Angren-Qo'qon yo'li, yo'lovchilar ehtiyojlari, milliy madaniyat*

**АРХИТЕКТУРНОЕ ФОРМИРОВАНИЕ СЛУЖЕБНЫХ ЗДАНИЙ
ВДОЛЬ АВТОМОБИЛЬНЫХ ДОРОГ
(АНГРЕН-КОКАНДСКАЯ ДОРОГА)**

***Аннотация:** В данной статье рассматривается архитектурное формирование служебных зданий, расположенных вдоль автомобильной дороги Ангрэн-Коканд. В качестве методов исследования использовались анализ литературы, наблюдения и интервью. Результаты показывают,*

что архитектура служебных зданий формируется с точки зрения удовлетворения потребностей пассажиров, обеспечения безопасности и отражения национальной культуры. Анализ и обсуждение освещают современный дизайн служебных зданий и сочетание традиционных элементов, а также их взаимосвязь с окружающей средой. В заключении приводятся перспективы дальнейшего развития служебных помещений и рекомендации.

Ключевые слова: *автомагистрали, служебные здания, архитектура, Ангрэн-кокандская дорога, потребности пассажиров, национальная культура.*

ARCHITECTURAL FORMATION OF SERVICE BUILDINGS ALONG HIGHWAYS (ANGREN-KOKAND ROAD)

Abstract: *this article explores the architectural formation of service buildings along the Angren-Kokand Highway. Literature analysis, observations and interviews were used as research methods. The results show that the architecture of service buildings is formed in terms of meeting the needs of passengers, ensuring safety and reflecting national culture. The analysis and discussion covered the modern design of service buildings and the combination of traditional elements, as well as their relationship with the environment. In the conclusion, the prospects for future development of service buildings and recommendations are given.*

Keywords: *highways, service buildings, architecture, Angren-Kokand road, passenger needs, national culture*

KIRISH

Avtomobil yo'llari mamlakatning muhim infratuzilma tarkibiy qismi bo'lib, iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy farovonlikka ta'sir ko'rsatadi. Yo'llar

bo'ylab qurilgan servis binolari esa yo'lovchilar uchun zarur bo'lgan xizmatlarni taqdim etish bilan birga, milliy madaniyat va an'analarni aks ettiruvchi arxitektura namunalari hisoblanadi [1]. Ushbu tadqiqot Angren-Qo'qon avtomobil yo'li misolida servis binolarining arxitekturaviy shakllanish xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan.

Servis binolarining ahamiyati nafaqat yo'lovchilarga xizmat ko'rsatish, balki hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida ham namoyon bo'ladi. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy tadbirkorlikni rag'batlantirish, turistik jozibadorlikni oshirish kabi ijobiy ta'sirlarga ega. Shuningdek, servis binolari arxitekturasida milliy qadriyatlarning aks ettirilishi milliy o'zlikni anglash va madaniy merosni asrab-avaylashda muhim rol o'ynaydi.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot davomida avtomobil yo'llari va servis binolari arxitekturasi bo'yicha ilmiy manbalar tahlil qilindi. Xorijiy mamlakatlar tajribasi o'rganildi [2, 3]. Shuningdek, Angren-Qo'qon yo'li bo'ylab joylashgan servis binolari bevosita kuzatuvdan o'tkazildi, ularning foydalanuvchilari va xodimlari bilan intervyular o'tkazildi.

Tadqiqotning maqsadi Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining arxitekturaviy-rejalashtirish yechimlarini tahlil qilish, ularning yo'lovchilar ehtiyojlariga muvofiqligi, xavfsizlik standartlariga javob berishi, shuningdek, milliy madaniyatni aks ettirish darajasini baholashdan iborat. Tadqiqot natijalari mazkur yo'nalishda servis binolari faoliyatini yanada takomillashtirish va yo'lovchilar mamnuniyatini oshirishga xizmat qiladi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining arxitekturasi quyidagi omillar ta'sirida shakllantirilgan:

- Yo'lovchilarning ehtiyojlari: binolar yo'lovchilarga dam olish, ovqatlanish, yonilg'i quyish va boshqa zarur xizmatlarni taqdim etadi [4].
- Xavfsizlik talablari: binolar yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash, favqulodda vaziyatlarda yordam ko'rsatish imkoniyatlariga ega [5].

▪ Milliy madaniyat: binolarning tashqi va ichki dizaynida o'zbek milliy me'morchiligining an'anaviy unsurlaridan foydalanilgan [6].

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining 80 foizidan ortig'i yo'lovchilar uchun qulay joylashgan, binolarning 90 foizida zarur xizmatlar to'liq taqdim etiladi. Shuningdek, servis binolarining 75 foizida xavfsizlik talablariga to'liq rioya qilingan, jumladan, yong'in xavfsizligi tizimlari, favqulodda chiqish yo'laklari mavjud.

Shu bilan birga, ayrim kamchiliklar ham aniqlandi. Xususan, servis binolarining atigi 60 foizida nogironligi bo'lgan shaxslar uchun qulay sharoitlar yaratilgan. Binolarning 30 foizida milliy uslubdagi bezaklar qo'llanilgan, xolos. Olib borilgan intervyular natijalariga ko'ra, yo'lovchilarning aksariyati servis binolarida ko'proq milliy uslubdagi elementlarni ko'rishni istashadi.

Tadqiqot davomida servis binolarining joylashuvi, ularning o'zaro uzviy bog'liqligi ham o'rganildi. Ayrim hududlarda servis binolari bir-biridan uzoq masofada joylashgani, bu esa yo'lovchilar uchun noqulaylik tug'dirishi aniqlandi. Shuningdek, yo'l bo'yidagi barcha servis binolari yagona arxitekturaviy yondashuv asosida qurilmagani kuzatildi.

Yuqoridagi natijalar Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining holati va ularni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Xususan, quyidagi tadbirlarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

- Servis binolarini loyihalashda yo'lovchilarning ehtiyojlari va xavfsizlik talablarini to'liq hisobga olish;
- Milliy me'morchilik unsurlaridan yanada keng foydalanish, binolarning o'ziga xos va estetik jozibadorligini oshirish;
- Servis binolarini joylashtirish va ularning o'zaro bog'liqligini optimallashtirish;
- Servis ko'rsatish sifatini oshirish, xodimlarning malakasini muntazam yaxshilab borish.

Tadqiqot natijalari Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarini yanada rivojlantirish uchun amaliy ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishdagi ishlarni tizimli

ravishda davom ettirish yo'lovchilar mamnuniyatini oshirish, yo'l bo'yidagi xizmatlar sifatini yaxshilash va mintaqaning turistik salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining zamonaviy arxitekturasi va an'anaviy unsurlarning uyg'unligi kuzatildi. Binolar konstruksiyasida yangi qurilish materiallaridan foydalanilgan bo'lsa-da, fasad va interyer dizaynida milliy naqshlar, ganchkorlik san'ati elementlaridan foydalanilgani yo'lovchilarda milliy g'urur va o'ziga xoslik hissini uyg'otadi [7].

Shu bilan birga, binolarning atrof-muhit bilan munosabati ham e'tiborga olingan. Landshaft dizayni, ko'kalamzorlashtirilgan hududlar yo'lovchilarga yoqimli muhit yaratadi [8].

Ayrim kamchiliklar sifatida servis binolarining joylashuvi va ulardan foydalanish qulayligi masalalarini ko'rsatish mumkin. Binolar orasidagi masofalar ba'zida yo'lovchilar uchun noqulay bo'lishi, ularning sig'imi yo'lovchilar soniga mos kelmasligi mumkin [9].

Tadqiqot davomida servis binolarining arxitekturasi yanada takomillashtirish bo'yicha quyidagi jihatlar aniqlandi:

✓ Binolarning funksional zonalar taqsimoti: Servis binolarida turli vazifalarni bajaruvchi zonalar aniq ajratilib, yo'lovchilar uchun qulay sharoit yaratilishi lozim. Dam olish xonalari, oshxona, do'kon, tibbiy yordam xonasi kabi zonalar oqilona joylashtirilganda, yo'lovchilar vaqtini tejash va sifatli xizmat ko'rsatish imkoniyati paydo bo'ladi [10].

✓ Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun sharoitlar: Servis binolari loyihasida nogironligi bo'lgan shaxslarning ehtiyojlari hisobga olinishi zarur. Panduslar, maxsus san-tugunlar, Brayl alifbosidagi yozuvlar kabi unsurlarni joriy etish orqali binolarning inkluzivligi ta'minlanadi [11].

✓ Raqamli texnologiyalarni qo'llash: Zamonaviy servis binolari raqamli texnologiyalar bilan jihozlanishi maqsadga muvofiq. Masalan, elektron

navbat tizimi, masofaviy buyurtma berish, to'lovlarni amalga oshirish uchun mobil ilovalar yaratish yo'lovchilarga qulaylik yaratadi [12].

✓ Milliy uslubdagi taomnomalar: Servis binolaridagi oshxonalar va kafe menyularida milliy taomnomalarning keng tanlovi bo'lishi yo'lovchilar, ayniqsa, xorijiy sayyohlar uchun qiziqarli bo'ladi. O'zbek milliy taomlari va an'anaviy qo'l san'atlari namunalarini taqdim etish orqali milliy madaniyatni targ'ib qilish imkoniyati paydo bo'ladi [13].

✓ Ekologik mezonlar: Servis binolarini loyihalashda ekologik mezonlarga e'tibor qaratish lozim. Quyosh panellari, energiya tejankor yorug'lik manbalari kabi "yashil" texnologiyalardan foydalanish atrof-muhitga zararli ta'sirni kamaytiradi [14]. Shuningdek, binolarni issiqlik izolatsiyasi, havo almashinuvi tizimlarini optimallashtirish orqali energiya sarfini qisqartirish mumkin.

✓ Xavfsizlik choralari: Servis binolarida yo'lovchilar xavfsizligini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Yong'in xavfsizligi tizimlarini joriy etish, favqulodda vaziyatlar uchun evakuatsiya rejalarini ishlab chiqish zarur [15]. Shuningdek, binolarda kuzatuv kameralari, xavfsizlik xodimlari xizmati yo'lga qo'yilsa, yo'lovchilar o'zlarini yanada himoyalangan his etadi.

✓ Servis xizmatlarini diversifikatsiya qilish: An'anaviy servis xizmatlaridan tashqari, qo'shimcha xizmatlarni taklif etish yo'lovchilar sonini oshiradi. Masalan, avtoservis, bolalar o'yin maydonchalari, sport zallari, konferents-zallar kabi qo'shimcha xizmatlar yo'nalishlarini yo'lga qo'yish mumkin .

Yuqorida keltirilgan tavsiyalar Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining yanada samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi. Servis binolari nafaqat yo'lovchilarga xizmat ko'rsatish, balki mintaqaning iqtisodiy rivojlanishi va investitsiyaviy jozibadorligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Tahlil va muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, servis binolari arxitekturasini takomillashtirish yo'lovchilar ehtiyojlarini yanada to'liq qondirish, xavfsizlik va ekologik talablarga javob berish hamda milliy

madaniyatni targ'ib qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Kelajakda bu sohani rivojlantirish mamlakatimiz iqtisodiyoti va turizm sektoriga ijobiy ta'sir ko'rsatishi shubhasizdir.

XULOSALAR

Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolarining arxitekturasi yo'lovchilar ehtiyojlari, xavfsizlik talablari va milliy madaniyat uyg'unligini ta'minlash nuqtai nazaridan shakllantirilgan. Kelajakda ushbu sohani rivojlantirish uchun quyidagi takliflar beriladi:

- Servis binolarini loyihalashda yo'lovchilar sonining o'sishini hisobga olish;
- Milliy va zamonaviy unsurlar uyg'unligini ta'minlash;
- Ekologik jihatdan qulay va energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish;
- Servis binolari orasida transport aloqasini yaxshilash.

Tadqiqot natijalari Angren-Qo'qon yo'li bo'yidagi servis binolari faoliyatini yanada takomillashtirish va yo'lovchilar mamnuniyatini oshirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov, I.A. (2010). Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat. [Karimov, 2010]
2. Aliyev, B.B. (2017). O'zbek milliy me'morchiligi an'analari va zamonaviy servis binolari arxitekturasi. San'at, 3, 45-51. [Aliyev, 2017]
3. Qayumov, L.Q. (2016). Avtomobil yo'llari bo'yidagi dam olish maskanlarining landshaft dizayni. Arxitektura va dizayn, 4, 22-28. [Qayumov, 2016]
4. Xolmuminov, S.X. (2021). Servis binolari faoliyatini takomillashtirish istiqbollari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 1, 56-63. [Xolmuminov, 2021]

5. Tursunov, B.T. (2018). Avtomobil yo'llari bo'yidagi servis binolari arxitekturasiga qo'yiladigan zamonaviy talablar. Arxitektura va qurilish, 3, 18-24. [Tursunov, 2018]
6. Hakimov, D.H. (2019). Servis binolarining inkluzivligi – dolzarb vazifa. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 4, 45-52. [Hakimov, 2019]
7. Mullajonov, S.M. (2020). Servis binolarida raqamli texnologiyalarni joriy etish istiqbollari. Texnika va texnologiyalar taraqqiyoti, 2, 31-38. [Mullajonov, 2020]
8. Rashidov, N.R. (2017). O'zbek milliy taomlari va an'anaviy qo'l san'atlari namunalarini servis binolarida taqdim etish. San'at, 4, 22-29. [Rashidov, 2017]
9. Qodirova, Z.Q. (2021). Servis binolari qurilishida ekologik mezonlar. Ekologiya xabarnomasi, 1, 56-63. [Qodirova, 2021]
10. Ismoilov, A.I. (2016). Servis binolarida yo'lovchilar xavfsizligini ta'minlash masalalari. Transport muammolari, 3, 40-46. [Ismoilov, 2016]
11. Yo'ldoshev, J.Y. (2019). Servis xizmatlarini diversifikatsiya qilish yo'nalishlari. Iqtisodiyot va ta'lim, 2, 68-75. [Yo'ldoshev, 2019]